

ÚVOD

Teprve když jsem se dostal na střední školu, došlo mi, že mým oblíbeným autorem nemá být Rudyard Kipling. Byla to pro mě rána. Ne že by mi nějak zvlášť vadilo, že tím zavrhuji Kima či Mauglího, ale Šotkova kouzla (*Puck of Pook's Hill*). To byl jiný příběh – vlastně můj nejoblíbenější příběh od osmých narozenin, kdy jsem tu knížku dostal. Na malého hochy, který v duchu stále bloudil minulostí, měla Kiplingova fantazie kouzelný vliv. V Anglii zcela zjevně existovala místa, kde, pokud jste byli dětmi (v tomto případě Danem či Unou), se vám mohli náhle a nevysvětlitelně zhmotnit lidé, kteří na tomtéž místě stanuli před celými staletími. Se Šotkovou pomocí jste tak mohli cestovat v čase, aniž byste se hnuli z místa. Dan s Unou si tedy mohli na Šotkově kopečku popovídat s vikingskými válečníky, římskými centuriony, normanskými rytíři, a nato si klidně odběhnout domů na svačinu.

Já sice žádný kopeček neměl, ale měl jsem Temži. Nebyla to ona řeka, která podle básníků v mém Palgraveovi blíže k prameni zurčela mezi břehy obrostlými mechem. A nebyla to ani ona široká, olivově-šedohnědá tepna rozdělující Londýn. Bylo to níže položené ústí pod nadvládou racků, svatební lože pro slanou a sladkou vodu, táhnoucí se od našeho severního břehu v Essexu po celé délce až k užoučkému černému obzoru na druhé straně. Tam ležel Kent, země temného nepřítele, který nás vždy porazil v Mistrovství hrabství v kriketu. Po většinu dní k nám vítr přinášel směsku nejrůznějších vůní, čichové zprávy z města i moře o rušném dopravním ruchu i čerstvých rybách. A mezi nimi se vznášel pach říčního kmeta, pronikavý a plesnivý, jako by ho vylučovaly jakési houby rostoucí v prehistorickém bahně pod řekou.

Šestnáct kilometrů dále po proudu leželo lákavě rozjásané přímořské město Southend, které tu bylo na konci minulého století vybudováno jako „plíce Londýna“. Molo bylo protkáno barevnými světly a celé jen hlučelo vytrubováním kapel, jejichž hudba se třeskutě zesílená nesla nad černou vodou. Proměnády byly plné povadlých bramborových hranolků s octem a mohli jste se tu doslova uhryzat zářivě růžových špalků cukrkandlu, jejichž rudá písmenka se začala roztékat, jakmile jste se do nich s vervou zakousli. V malém přístavu Leigh blíže k našemu domovu dosud kotvily čluny rybářů lovících garnáty a v přístavišti dosud stály kůlny pro skladování srdcovek. V St. Clements pak

leželi pohřbeni jeho otcové námořníci – nejen Richard Haddock († 1453), ale také Robert Salmon († 1641), jehož epitaf tvrdil, že byl „obnovitelem anglické námořní plavby“. Za kůlnami se pak táhl umouněný písek, pokrytý odhozenými prázdnými škeblemi slávek a tuhými provazci chaluh plných černých puchýřů, plazícími se na břeh z šedivé vody. Když odliv odhalil lány rezavého bahna, zdálo se mi, že tu mohu nachodit celé kilometry, zkoušet jeho hloubku, brouzdat nohama mezi kraby a mořskými hlemýždi a upřeně přitom hledět na ono místo v dálce, kde jsem si představoval, že se řeka vlévá do moře.

Právě tam totiž na mne čekal můj mořský šotek, snad jeden z Merkurových rarášků. Zaplnil obzor mé chlapecké představivosti metry napjatého plátua a skřípajícího trámů, provazy, dehtem, kotvami a shnilým lanem. Na řeku vplouvaly široké galéry s řadami mručících veslařů, dlouhé lodě s dračími hlavami na přídi a s boky pobitými zašlými železnými pláty se sunuly hrozivě proti proudu, galiony a karavely ladně stoupaly a klesaly v ústí spolu s přílivem a honosily se na čeleni rozzářenými cherubíny či korzary v turbanech s koulicíma očima a nebezpečně vyhlízejícími kníry a obrovské čajové klipry, s plachtami vzdouvajícími se jako prostěradla na naší prádelní šňůře, si s vánkem v zádech probíjely cestu do londýnských doků. A v těchto mých snech o moři se vždy kamsi záhadně ztratily špinavé krčmy a rezavé jeřáby, místo nich tvořily pobřeží pochmurné lesy a z pradávne, smuteční mlhy se vynořovaly vrcholky stromů. Když mě otec vzal na výlet lodí z Gravesendu k Tower Bridge, doky u Wappingu a Rotherhithe byly stále plné kotvicích velkých nákladních lodí a dosud tu nebylo mnoho exkluzivních restaurací a sídel velkých společností. Já ale v duchu viděl celé generace přístavišť, v nichž se to jen ježilo stěžni a jeřáby jako na nějaké rytině od Hollara, s vratkými můstky týčícími se celým svým rozpětím nad dřevěnými barabiznami, v nichž to vřelo životem majestátního města.

Tehdy jsem ještě nečetl *Srdce temnoty* a uplynulo mnoho roků, než jsem zjistil, že tuto vizi anglické historie viděnou očima Temže, pohupující se na rejdařském přílivu a odlivu, vytušil již Joseph Conrad. Když jsem se tedy nakonec setkal s Charliem Marlowem a jeho temnými soudruhy na palubě lodi *Nellie*, kotvící v ústí „ctihodného toku“ zalitého „důstojným svitem trvalých vzpomínek“, byl jsem nadšen a zároveň zklamán. Zdálo se totiž, že představa Temže jako přímky času a zároveň prostoru byla jakousi sdílenou tradicí. Kdybych byl v literatuře o říčních plavbách zalovil hlouběji, zjistil bych, že Conradův ctihodný tok, tepna šířícího se obchodu, ústící do zmatku, šílenství a smrti, byl představou pradávnou. Před viktoriánskými parníky, razícími si cestu bahni-